

Lausunto Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointisuunnitelman ja sen liitteiden luonnoksista vuosille 2024-2025

Lausunnon antaja:	Hailuodon kunta, Sivistys- ja hyvinvointilautakunta
Päivämäärä:	11.3.2024

Suunnitelmat kokonaisuutena	
Myönteinen palaute	Yleisesti ottaen suunnitelmat ovat hyvin kattavia ja ansiokkaasti tehtyt. Suunnitelmista nousee esille monipolvinen verkosto ja laajan yhteistyön merkitys ihmisen hyvinvoivassa elämässä. Rakenteeltaan selkeä ja kaikki osiot ovat hyvin jaettu ymmärrettäviksi kokonaisuuksikseen.
Muutos- ja kehittämistoiveet	Verkostomaisessa toimintatavassa heikkoutena on yleensä se, että kun yksi toimijoista ei osallistu hyvinvoinnin edistämiseen, niin toiminta jää vajaavaiseksi. Vanha sanonta siitä, että palvelukokonaisuus on juuri niin hyvä, kuin sen heikoin lenkki on. Suunnitelmissa on paljon hyviä tavoitteita, mutta konkretia ja vastuuhenkilöt / kenen puoleen käännytään loistavat poissaolollaan. Isona huolena Hailuodossa on Pohteen säästötoimet. Palvelujen heikentäminen ja palveluverkon karsiminen vaikuttaa hailuotolaisten elämään ja tulee lisäämään Kelakyytien määrää, koska joukkoliikenteen palveluja ei ole saatavilla. Hailuodossa ikärakenne on varsin iäkästä ja etäpalvelujen käyttäminen ei noin vain onnistu. Pohde linjasi, että tulevien soteyksiköiden palvelujen ja aukioloaikojen määräävänä tekijänä on väestöpohja. Hailuotolaisten palvelut eivät ole tasa-arvoisessa asemassa Pohteen muiden kuntien palvelujen kanssa, koska väestöpohja on vähäinen. Palvelujen järjestämisessä tulisi huomioida Hailuodon erityisolosuhteet. Avun saaminen saareen kestää kauan. Hailuodon pengertien rakentaminen tuo myös kovasti raskasta liikennettä alueen kapeille teille, joten tämäkin tulee huomioida palveluja järjestettäessä. Edellä mainittujen seikkojen vuoksi Hailuodossa tulee säilyttää terveyskeskuspalvelut lääkäreineen. Onko tämä hyvinvointisuunnitelma jo vanhentunut, koska Pohde on päättänyt säästösuunnitelmasta?

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointisuunnitelma	
Sisältöä koskeva myönteinen palaute	On hyvä, että ihmisten hyvinvointia mieltii myös yhteiskunnalliset instituutiot. Erilaiset hyvinvointikertomukset tuovat karkeaa tietoa alueen ihmisten voinnista.
Muu myönteinen palaute	Tiedostettu ihmisen elämän kipukohtia ja asioita, jotka vaikuttavat kokonaisvaltaisesti ihmisen hyvinvointiin. Hyvää on myös se, että yhteistyötä korostetaan eri toimijoiden välillä.

Sisältöä koskevat muutos- tai kehittämistoiveet	Hyvinvointisuunnitelmassa on hyviä tavoitteita. Kuntien ja järjestöjen ja Pohteen yhdyspinnat on määriteltävä konkreettisesti pikaisella aikataululla. Tehtävät roolitettava, järjestöt otettava mukaan. Ihmistä ei saa unohtaa, osa ihmisistä kokee itsensä arvottomaksi. Heikommassa asemassa olevista pidettävä huolta. Säästöt liittyvät pitkälti ikääntyneisiin ihmisiin. Säästöt vaarantavat oikeuden lakiin perustuvien palvelujen saatavuudelle ja hoidon jatkuvuudelle. Yksinäisyyden ehkäisy ja poistaminen on laajassa merkityksessä myös taloudellisesti kestävää. Onko mahdollista, että yhteiskunta pystyy vaikuttamaan ihmisen hyvinvointiin ratkaisevasti? Yksilön oman vastuun nostaminen esille pitäisi myös olla mainittuna. Siihen tulisi olla kannustimia.
Muut muutos- tai kehittämistoiveet	Oman hyvän elämän valinnat tulee nostaa esille. Nyt tulee sellainen tunne, että on pahoinvointia ja kun me autamme alat voimaan hyvin.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma	
Sisältöä koskeva myönteinen palaute	Yleisesti ottaen suunnitelmat ovat hyvin kattavia ja ansiokkaasti tehdyt. Suunnitelmista nousee esille monipolvinen verkosto ja laajan yhteistyön merkitys ihmisen hyvinvoivassa elämässä. Sisältöä pidetään myönteisenä.
Muu myönteinen palaute	Erilaiset mittarit kertovat miten lapset ja nuoret kokevat oman hyvinvointinsa. On hyvää, että lasten ja nuorten kasvuolot ovat nostettu suunnitelmaan vaikuttavina tekijänä heidän hyvinvoinnin tilaan. On myös positiivista, että tunnustetaan pahoinvoinnin lisääntyminen, joka näkyy sosiaalihuollon ja lastensuojelun ilmoitusten määrässä.
Sisältöä koskevat muutos- tai kehittämistoiveet	Lasten ja nuorten hyvinvointi ja vanhemmuuden tuki on tärkeää. Se on yhteistyötä, johon osallistuvat kunnat ja järjestöt. Yhdyspinta on tärkeä; yhdyspintatoiminta mahdollistaa, että hyvinvointialue, kunta ja järjestöt voivat päästä parhaimpaansa. Vanhemmuuden tuki on tärkeää ja jatkossa vielä korostuneemmin. Lasten määrä laskee, mutta palvelujen tarve ja määrä ei. Suunnitelmassa ei puhuta paljon vammaisista, erityislapsista ja maahanmuuttaja lapsista. Heidän haavoittuvuudestaan. Erityislasten kiusaamisen ehkäisy tärkeä asia huomioida. Monialaisen yhteistyön mallit pitäisi saada yksinkertaisimmaksi. Koulussa voi olla luokissa useita sijoitettuja lapsia ja opettajalla on opetettavana 20 oppilasta. Koulun toiminta on joukkoperusteista toimintaa – ei yksilökeskeistä. Jos toimintamallit ovat noin monipolvisia, ei ole ihme, että avun saanti viivästyy ja henkilöresurssit eivät riitä. On ristiriitaista, kun suunnitelmassa todetaan, että lapsille ja nuorille suunnatut perustason mielenterveyspalvelut eivät ole kyetneet riittävässä määrin vastaamaan hoidon tarpeisiin ja erikoissairaanhoidon tilanne on haastava resurssien ja kuormituksen suhteen. Tällaisessa tilanteessa ollaan nyt sitten vähentämässä henkilökuntaa ja leikkaamassa miljoonia? Hailuotolaisten lasten ja nuorten osalta on ehkä kaikkein huolestuttavinta se, että heidän vähäinen lukumäärä estää tietoturvasyistä meitä saamasta tarkkoja tilastotietoja. Suunnitelmassa mainitaan tämä tilastojen ongelma, mutta mitään suunnitelmaa ei ole, kuinka tämä olisi tarkoitus ratkaista? Palvelujärjestelmää ei voi kehittää sokkona, jos meillä ei ole ensin kaikkea tilastotietoa käytettävissä, että kuinka paljon ja minkälaisia ongelmia oikeasti on.

<i>Muut muutos- tai kehittämistoiveet</i>	Byrokratian vähentäminen. Työntekijöiden aika menee verkostoissa ja palavereissa. Liikaa erilaisia yhdyspintasysteemejä. Lainsäädännölliset muutokset mm. tietojen vaihtamisen osalta.
--	--

Opiskeluhuollon suunnitelma	
<i>Sisältöä koskeva myönteinen palaute</i>	Korostuu moniammatillinen yhteistyöverkosto. Tietoa pyritty levittämään useille toimijoille.
<i>Muu myönteinen palaute</i>	Yritetään vaikuttaa pahoinvointiin.
<i>Sisältöä koskevat muutos- tai kehittämistoiveet</i>	On vähän vaikeaa kuvitella, että tarkoilla määrittelyillä kuka tekee mitään saadaan hyviä tuloksia. Onko tehokkaampaa, että yksi toimija voisi vastata prosessin alusta alkaen loppuun saakka. Ei tulisi kommentteja, että ei kuule enää meille, tämä on kunnan hommaa / hyvinvointialueen hommaa. Vammaisten nuorten työhön ohjaus ja työtoiminta. Vammaisten nuorten työllistymisen edistäminen.
<i>Muut muutos- tai kehittämistoiveet</i>	Opiskeluhuollossa on melkoinen verkosto jo käytössä ja ongelmat eivät verkostoja lisäämällä vähenny. Pitäisi olla enemmän, terveydenhoitajia, lääkäreitä, psykologeja ja muita oppilashuollon työntekijöitä, jotta asiat rullaisit sujuvasti. Se, että palkataan työntekijöitä miettimään, että mitä pitäisi tehdä ei edistä asioita – asioita pitää tehdä ja koulumaailmassa on tilausta kovastikin sote-henkilöstön tuelle jokapäiväiseen työhön.

Neuvolasuunnitelma	
<i>Sisältöä koskeva myönteinen palaute</i>	Hyvä suunnitelma.
<i>Muu myönteinen palaute</i>	Suunnitelman mukaan myös lääkärit otetaan aktiivisemmin mukaan toimintaan.
<i>Sisältöä koskevat muutos- tai kehittämistoiveet</i>	Inhimillisestä ja taloudellisesta näkökulmasta vähenevät resurssit tulisi painottaa voimakkaasti ennaltaehkäisevään toimintaan vanhemmuuden tuen ja lasten neuvolapalvelujen osalta. Vammaisten ja erityislasten huomiointi. Suomeen tulee tehdä lakimuutos siitä, että neuvola koskee kaikkia lapsia. Neuvolan toimintaan pitäisi ottaa mukaan myös koulujen erityisopettajat.
<i>Muut muutos- tai kehittämistoiveet</i>	Neuvolapalveluiden suositusmitoitukset pitäisi poistaa. Ei voi olla niin, että ”ammattiyhdistykset” sanelevat miten töitä mitoitetaan.

Työkykyohjelma	
<i>Sisältöä koskeva myönteinen palaute</i>	Tärkeää kiinnittää huomioita ihmisten työkyvyn ylläpitoon.
<i>Muu myönteinen palaute</i>	Nähdään tulevaisuuden kannalta kriittisenä tekijänä – Suomi menestyy vain, jos työtä riittää ja tekijät ovat terveitä.

Sisältöä koskevat muutos- tai kehittämistoiveet	Työkyvyn tukeminen työterveyshuollolla ja työhyvinvointitoiminnalla muodostuu jatkossa entistä tärkeämmäksi. Jokaisella on oikeus työhön ja kaikkien työpanos tulee saada käyttöön. Työelämän ulkopuolella oleviin ja työuranpidentämiseen panostaminen. Hyvinvointialueen kuntien tasa-arvo tulee olla lähtökohta ohjelman toimeenpanossa. Kuntien yhteistyöllä esim. Lakeuden kunnat voivat mahdollistaa työkykytoiminnan resursointia. Tällä hetkellä tuntuu, että jokainen valtion / kuntien ja eri laitokset nostavat esille työkykyasioita. Onko resurssien tuhlausta, että TTL, THL, STM, TEM ja nyt Hyvinvointialueet ovat työkykyä parantamassa? Mielestäni työjakoa tulisi miettiä ko. virastojen / tahojen kanssa. Myös työterveyshuollon kehittäminen pitäisi olla yksi keskeinen toimi, joka toimii aktiivisesti työkyky asioissa.
Muut muutos- tai kehittämistoiveet	Jatkuvan sääntelyn / sääntöjen lisääminen ihmisten työmaailmaan ei johda kuin pahoinvointiin. Alkaa olla niin paljon jo erilaisia toimeja, että niitä on mahdoton toteuttaa. Aika ei kulu työntekoon, vaan ongelmien selvittelyyn.

Ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelma	
Sisältöä koskeva myönteinen palaute	Hyvää on, että kuntien ja hyvinvointialueiden vanhus- ja vammaisneuvostoja kuunnellaan tarkalla korvalla heidän asioita käsiteltäessä ja kokemus osallisuudesta päätöstentekoon tulee sitä kautta luontevasti.
Muu myönteinen palaute	Ikääntyneellä tarkoitetaan jo 65-vuotiasta ihmistä. Nykyään töissä on vielä 70-vuotiaitakin.
Sisältöä koskevat muutos- tai kehittämistoiveet	Suunnitelmassa ei huomioida ikääntyneiden määrän kasvusta johtuvaa resurssitarpeen kasvua palveluissa ja hoivassa. Odotusajat laitoshoidon pääsyssä ovat liian pitkiä. Hailuodon näkökulmasta painotetaan, että hailuotolaiset saisivat ensisijaisesti hoitopaikan Saarenkartanosta. Perhehoitoa ja uusia yhteisöllisiä hoitomuotoja tulee kehittää ja lisätä. Perhehoidon tulee toteutua ensisijaisesti omassa kotikunnassa. Omaishoitajat jäävät liikaa yksin. Heille tulee pystyä kohdentamaan tukea ja käytännön neuvoja parempaan jaksamiseen. Rakennetun ympäristön ratkaisut, kuljetuspalvelut ja toimivat liikenneyhteydet - esteettömyys ja saavutettavuus laajasta näkökulmasta - näiden toimivuutta tulee tarkastella ikäväestön yksinäisyyden näkökulmasta. Yksinäisyys on juurisyy moneen vaivaan ja sairauteen. Ikääntyneiden sähköisen asioinnin vaikeudesta johtuen on välttämätöntä, että palvelujen tietojen ja tulosten toimittaminen - terveyspalvelut erityisesti - varmistetaan perinteisesti. Koko Pohteen alueella ikääntyvien määrä on kasvussa ja olemme huolissamme ikääntyvistä, jotka eivät ole aktiivisesti kertomassa tarpeistaan vanhusneuvostoissa tai muissa palauteverkostoissa. On varmasti totta, että ikääntyvien hyvä arki on muutakin, kuin sote-palvelut, mutta turvaa ja turvallisuudentunnetta tuo se, kun on varmuus, että ne minimi sote-palvelut tuotetaan laadukkaasti lähipalveluina. Hailuodossa tämä korostuu erityisesti, kun väestörakenne on ikäihmisten osalta suuri. Hailuodossa on paljon ikäihmisiä, joiden kaikki muut perheenjäsenet asuvat jollakin toisella paikkakunnalla. Hyvien sote-palvelujen saatavuus on hyvinvointitekijä myös näiden ikäihmisten perheenjäsenille, jotta he voivat luottaa, että omat vanhemmat saavat hyvää hoitoa, vaikka esimerkiksi lapset eivät ole heitä auttamassa. Tämä erityisesti, jos ollaan siirtymässä etäpalveluihin. Uusien käytänteiden oppiminen tai edes halu siirtyä johonkin uuteen palveluun on ikäihmisille huomattavasti haastavampaa kuin nuoremmille. Tässä on riski, että

	<p>sote-palveluiden piiriin ei hakeuduta, vaikka tarve olisi suurikin. Koska näiden palvelujen tuottamisen vastuu on nyt Pohteella, on riski, että sellaiset ikäihmiset, jotka eivät ole vielä aikaisemmin tarvinneet näitä palveluja eivät osaa hakeutua oikeaa reittiä pitkin palvelujen piiriin.</p> <p>Kun suunnitelmassa sanotaan, että kaikille kehittämiskohteille on määritelty vastuuhenkilö, niin samalla tavalla pitää olla määritelty vastuuhenkilöt myös kuntien kanssa tehtävään ennaltaehkäisevään sote- ja/tai hytetyöhön.</p>
Muut muutos- tai kehittämistoiveet	Tekstiä tähän
Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma	
Sisältöä koskeva myönteinen palaute	Suunnitelma on hyvä, mutta huomio kiinnittyy erityisesti lainsäädäntöön.
Muu myönteinen palaute	On hyvä, että suunnitelmat kattavat alkoholi-, huumausaine- ja rahapelihaittojen sekä tupakka- ja nikotiiniutuotteiden käytön ehkäisyn.
Sisältöä koskevat muutos- tai kehittämistoiveet	Pohteen tulisi varmistaa, että myös pienissä kunnissa olisi apua ja tukitoimia päihdeistä ja riippuvuuksista kärsiville. Valistukseen ja ennaltaehkäisevään kasvatukseen tulee panostaa. Kunnalla säilyy kokonaisvastuu alueensa ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä. Kunta nimeää ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaavan toimielimen. Näiden lisäksi on joukko tehtäviä, joita tehdään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa ja sen päälle kokonaan hyvinvointialueelle kuuluvat tehtävät. Ehkäisevä päihdetyö on ollut aikaisemmin kiinteä osa sotetyötä, mutta kun kunnasta tämä palvelualue nyt puuttuu, niin on huoli, että miten tieto siirtyy päättäjille sieltä ruohonjuuritasolta?
Muut muutos- tai kehittämistoiveet	Suomessa pitäisi olla yksi taho, joka tätä työtä tekee. Nythän Thl on myös aktiivinen toimia ja muitakin toimijoita on. Yhden luukun periaate toimintaan.

Lähisuhdeväkivallan ehkäisyn suunnitelma	
Sisältöä koskeva myönteinen palaute	Lähisuhdeväkivalta on merkittävä kansanterveysongelma ja suunnitelmat nostavat arkisen väkivallan ihmisten tietoisuuteen. Hyvä, että nostettu omaksi kokonaisuudeksi.
Muu myönteinen palaute	Se, että tähän asiaan ollaan toivottavasti myös resurssoisissa, jotta toiminta on uskottavaa – ei vain ”paperitiikeri”.
Sisältöä koskevat muutos- tai kehittämistoiveet	Tästä haluaisimme niitä ajantasaisia tilastoja juuri Hailuotoa koskien. Kun Pohjois-Pohjanmaan keskiarviot ovat lasten osalta 16% ja nuorten osalta 12% niistä, jotka ovat joutuneet fyysisen väkivallan uhreiksi. Muutamia vuosia sitten Hailuoto oli tässä tilastossa koko Suomen ykkönen, kun asiaa oli kysytty 8-9 luokkalaisilta. Asiaa selittää tietysti myös pieni otanta, enkä tiedä miten tuo tutkimus oli toteutettu ja montako vastaajaa? Haluaisimme nostaa tässä kohtaa esille myös ikäihmisten lähisuhdeväkivallan. Se voi toki olla fyysistäkin, mutta erityisesti henkisen väkivallan osuus nousee tilanteissa, kun toinen puolisoista esimerkiksi sairastuu dementtiaan tai johonkin muuhun muistisairauteen tai muuhun normaali toimintaan vaikuttavaan sairauteen. Puolisot tuskastuu siinä vierellä ja väkivaltatilanteiden riski kasvaa. Näkisin, että jalkautettu etsivä vanhus- ja perhetyö tällä osa-alueella olisi se ainut toimiva keino saada paremmin selvyttä tilanteesta. Kulttuurimme on muuttunut

	<p>yhteisökuulttuurista yksilökeskeiseen niin voimakkaasti, että ulkopuoliset eivät enää puutu näihin tilanteisiin.</p> <p>On erittäin myönteistä, että suunnitelmassa on kohta, jossa jokaiselle hyvinvointialueelle tulee THL:n suosituksesta perustaa poikkihallinnollinen lähisuhdeväkivallan ehkäisyn työryhmä, toimintaohjelma, sekä toteutumisen seuranta. Toivottavasti näissä työryhmissä on kuntakohtaiset edustajat.</p>
Muut muutos- tai kehittämistoiveet	<p>Ei yksin Pohteen asia; järjestöt, kunta, yhdyspintatyö. Huomioida lähisuhdeväkivalta ja sen ehkäisy muiden osa-ohjelmien toteuttamisessa. Puheeksiottaminen tärkeää!</p>

Kulttuurihyvinvoinnin suunnitelma	
Sisältöä koskeva myönteinen palaute	<p>Kulttuuri nähdään ihmisten kokonaisvaltaista hyvinvointia edistävänä asiana. Hieno, että kulttuurihyvinvointi saa näin suuren osan suunnitelmasta. Toivottavasti toiminta jatkuu.</p>
Muu myönteinen palaute	<p>Arjen kulttuuri on yksi asia, johon tulisi kyetä vaikuttamaan. Kaikukortti -kokeilu hyvä ja tärkeä!</p>
Sisältöä koskevat muutos- tai kehittämistoiveet	<p>On hyvä, että WHO:n raportin tulokset ollaan otettu tosissaan ja kulttuurin myönteiset vaikutukset nähdään terveyttä ja hyvinvointia lisäävänä tekijänä. Erityisesti toivon, että kulttuuripalvelujen tarjonta nähdään myös yksinäisyyden ja syrjäytymisen ehkäisykeinona myös hailuotolaisten osalta. Uusi Kaikukortti on mielestäni hyvä kokeilu ja toivon, että se saadaan myös hailuotolaisille käyttöön. Hailuotolaisten kulttuuripalveluiden tarjonta on hyvin kesäaikaan painottuvaa ja olisi toivottavaa, että mikäli tällainen Kaikukortti tulee myös meille, niin siinä huomioitaisiin myös meidän haastavat julkisten kulkuvälineiden aikataulut. Kulttuuripalveluiden saatavuus on heikko, kun yhtään bussiyhteyttä ei ole saareen iltaisin.</p>
Muut muutos- tai kehittämistoiveet	<p>Kulttuuria kaikkiin hyvinvointisuunnitelmiin ja käytännön toimiin. Maksuttomuus tärkeää! Esteettömyys ja saavutettavuus eivät saa muodostua kulttuurihyvinvoinnin esteeksi. Monikanavainen viestintä kulttuurihyvinvointitoiminnalle. Yhteistyö kunnan ja järjestöjen kanssa. Tärkeää, että kulttuurihyvinvointi -toimintaa viedään monipuolisesti asiakkaille koteihin ja palvelulaitoksiin. Paikallisen toiminnan tärkeys!</p>

Suunnitelma terveyden edistämisestä Pohteen sairaaloissa	
Sisältöä koskeva myönteinen palaute	<p>Johdetaan tiedolla.</p>
Muu myönteinen palaute	<p>Digitaalisten palvelujen kehittäminen.</p>
Sisältöä koskevat muutos- tai kehittämistoiveet	<p>Hoidon jatkuvuuden varmistaminen sairaalahoidon jälkeen. Seuranta ja omaehtoisen terveyden edistämisen tukeminen kotikunnassa. Monikanavainen viestintä huomioitava, kaikki eivät vielä ole digi.</p> <p>Tässäkin kohdassa puhutaan esim. päihteistä. Onko järkevää rajata asioita mitä käsitellään missäkin? Ehkäisevän päihdetyön ohjelmissa näitäkin asioita käsitellään – tulee turhaa päällekkäisyyttä.</p>

<i>Muut muutos- tai kehittämistoiveet</i>	Liikunnan lisääminen kansalaisten elämään on ennalta ehkäisevää toimintaa – olisiko se kuntien tehtävä?
--	---

Ravitsemusterveyden edistämisen suunnitelma	
<i>Sisältöä koskeva myönteinen palaute</i>	Vaikuttaa ihmisen kokonaisvaltaiseen terveyteen.
<i>Muu myönteinen palaute</i>	Elintapavalistus on hyvä asia, mutta eikös sekin ole ennalta ehkäisevää toimintaa?
<i>Sisältöä koskevat muutos- tai kehittämistoiveet</i>	Järjestöjä ja yhdistyksiä voidaan ja tulee käyttää ravitsemusterveyden edistämiseen. Ikäväestölle ja yksinäisille mahdollisuus käyttää kouluruokailua. Jos kunnan tehtävänä on järjestää kouluruokailu, niin miksi Hyvinvointialuekin sen on ottanut agendalle?
<i>Muut muutos- tai kehittämistoiveet</i>	Suunnitelma siitä, että kuinka nämä hyvät ravitsemuksen asiat saadaan lasten, aikuisten ja vanhusten joka päiväiseen elämään uusiksi toimintatavoiksi.

Kun lausunto on valmis,

- lähetä se sähköpostitse osoitteeseen kirjaamo@pohde.fi
- kirjoita viestin otsikkoriville ”Lausunto hyvinvointisuunnitelmasta”.